

Literatuuroverzicht internationaal familierecht oktober 2018 - september 2019

FJR 2019/73

Deze bijdrage biedt een overzicht van publicaties op het terrein van internationaal familierecht die in de periode van oktober 2018 tot en met september 2019 zijn verschenen.

Handboeken en boeken

C. Althammer (red.), *Brussels IIa – Rome III: An Article-by-Article Commentary*, Oxford: Hart Publishing 2019.

Dit boek bevat artikelsgewijs commentaar op twee Europese verordeningen op het gebied van het familierecht: Brussels II-bis en Rome III. Het is een geüpdatet en vertaalde versie van het eerder verschenen commentaar in het Duits uit 2014.

U. Bergquist, D. Damascelli, R. Frimston, P. Lagarde & B. Reinhartz, *The EU Regulations on Matrimonial and Patrimonial Property*, Oxford: Oxford University Press 2019.

Gezien de inwerkingtreding van de Europese verordeningen Huwelijksvermogensrecht en partnerschapsvermogensrecht in januari 2019 is dit boek zeer relevant voor de rechtspraktijk. Het boek bestaat uit commentaar per artikel in de twee nieuwe verordeningen. Daarmee is het een belangrijk naslagwerk voor eenieder die in het internationaal privaatrecht werkt.

K. Boele-Woelki, F. Ferrand, C. González-Beilfuss, M. Jänther-Järborg, N. Lowe, D. Martiny & V. Todorova, *Principles of European Family Law Regarding Property, Maintenance and Succession Rights of Couples in de facto Unions*, in: K. Boele-Woelki et al. (red.), *European Family Law Series*, no. 46, Cambridge: Intersentia 2019.

De Commission on European Family Law (CEFL) komt in dit boek met een nieuwe set beginselen ontwikkeld aan de hand van rechtsvergelijkend materiaal. Ditmaal zijn het de 'Beginselen van Europees Familierecht betreffende vermogen, alimentatie en erfrechten voor paren in *de facto* partnerschappen'. Na het inleidende hoofdstuk, met vergelijkende statistieken, worden bij elk beginsel de relevante internationale instrumenten besproken, voorzien van een rechtsvergelijkend overzicht en toelichting op het beginsel in de vorm van comments.

K. Boele-Woelki & D. Martiny (red.), *Plurality and Diversity of Family Relations in Europe*, in: K. Boele-Woelki et al. (red.), *European Family Law Series*, no. 45, Cambridge: Intersentia 2019.

Naar aanleiding van het zesde internationale CEFL congres is deze bundel verschenen. De bijdragen behandelen diverse rechtsvergelijkende en internationale onderwerpen. Aan bod komen de nieuwe CEFL beginselen, de relatie tussen familierecht en sociologie, gezinsmigratie, vrouwen- en kinderrechten, de ontwikkeling van het begrip ouderschap, de rol van kinderen in familierechtelijke procedures, en buitengerechtelijke echtscheidingen en alternatieve dispute resolution.

M. Brinig, *International Survey of Family Law 2019*, Cambridge: Intersentia 2019.

Voor de breed geïnteresseerde lezer, zowel wat betreft onderwerpen als jurisdicties, is deze bundel een aanrader. Deze bundel van de International Society of Family Law (ISFL) verschijnt jaarlijks. De bijdragen behandelen de meest opvallende ontwikkelingen in het familierecht uit de hele wereld.

P. Dorhout, A.R. van Maas de Bie, I.J. Pieters & A. Wakker, *Memo Echtscheiding en Alimentatie 2019*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

De Memo Echtscheiding en Alimentatie is weer geüpdatet met alle ontwikkelingen, regelgeving en jurisprudentie. Daarin zijn ook de internationaal privaatrechtelijke aspecten van een echtscheiding met grensoverschrijdende aspecten verwerkt.

D.A. Gonzalez-Salzburg, *Sexuality and Transsexuality under the European Convention on Human Rights: A Queer Reading of Human Rights Law*, Oxford: Hart Publishing 2019.

Dit boek is niet zomaar een traditioneel juridische studie naar de rechten van LHBTI, het is een kritische analyse van het internationale mensenrecht vanuit 'queer theory'. De nadruk ligt op de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. De rechtspraak op het gebied van gender, seksualiteit, LHBTI families en non-discriminatie en het relatierecht in de vorm van huwelijken en partnerschappen worden onder de loep genomen.

M. Jonker & F. de Kievit (red.), *Actuele ontwikkelingen in het familierecht*, UCERF Reeks 13, Nijmegen: Ars Aequi 2019.

Ter gelegenheid van het dertiende UCERF symposium dat plaatsvond op 18 april 2019 is deze bundel verschenen. De bundel bevat een bijdrage op het gebied van internationaal privaatrecht, 'Nauwere samenwerking binnen de Europese Unie: nieuwe IPR-verordeningen over de vermogensrechtelijke gevolgen van huwelijken en geregistreerde partnerschappen', door J.G. Knot. Het bevat ook een bijdrage met een korte blik over de grens heen, 'Aanscherping strafbaarheid bij het niet naleven van omgangsafspraken?', door C.G. Jeppesen de Boer, G. Ruitenberg & I. van der Valk.

¹ Mr. C.R. (Charlotte) Mol, promovenda bij UCERF (Utrecht Centre for European Research into Family Law), Universiteit Utrecht.

C. Rogerson, M. Antokolskaia, J. Miles, P. Parkinson & M. Vonk (red.), *Family Law and Family Realities*, 16th ISFL World Conference Book, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2019.

Dit boek bevat een selectie van artikelen die als presentatie ten gehore zijn gebracht op de 16de ISFL-wereldconferentie die plaatsvond in Amsterdam in 2017. Het is een zeer omvangrijke bundel, fysiek en inhoudelijk. De bijdragen behandelen een waaier aan onderwerpen vanuit verschillende geografische, politieke, sociale, culturele en religieuze achtergronden. Onderwerpen die aan bod komen zijn o.a. nieuwe vormen van ouderschap, nieuwe relatievormen, opvoedingskwesaties na een scheiding, kinderen en het familie- en jeugdrecht en de zorg voor meerderjarigen.

J.M. Scherpe, C. Fenton-Glynn & T. Kaan (red.), *Eastern and Western Perspectives on Surrogacy*, Cambridge: Intersentia 2019.

Vanuit een rechtsvergelijkend perspectief wordt in dit boek het fenomeen van draagmoederschap onderzocht. Met hoofdstukken door experts uit 21 landen, van zowel oostelijke als westerse jurisdicties, biedt dit boek een uitvoerige bespreking van de manieren waarop draagmoederschap al dan niet wordt gereguleerd. Het boek rondt af met het streven om een gemeenschappelijke basis te vormen om verdere stappen te ondernemen voor dit ethisch en juridisch ingewikkelde onderwerp.

J. Sosson, G. Willems & G. Motte, *Adults and Children in Post-modern Societies: A Comparative Law and Multidisciplinary Handbook*, Cambridge: Intersentia 2019.

De postmoderne samenleving wordt gekenmerkt door steeds meer diverse gezinsconfiguraties, zo stellen de auteurs van dit boek. Daarom wordt de relatie tussen ouder en kind vanuit rechtsvergelijkend en multidisciplinair perspectief in dit boek besproken. Het eerste deel van het boek bestaat uit 18 nationale rapporten over de wetgeving betreffende de ouder-kind relatie (waaronder Nederland, geschreven door M. Beuker & W. Kolkman). Vervolgens wordt er gekeken naar het recht vanuit drie andere disciplines, in het derde deel staat het internationaal recht in de spotlight en tot slot zijn er een vijftal rechtsvergelijkende hoofdstukken.

N. Yassari, L-M. Möller & M-C. Najm (red.), *Filiation and the Protection of Parentless Children: Towards a Social Definition of the Family in Muslim Jurisdictions*, Den Haag: T.M.C. Asser Press 2019.

Het afstammingsrecht, het recht om een kind van iemand te zijn, is in islamitische rechtsgebieden niet enkel een juridisch vraagstuk, maar het heeft ook belangrijke sociale implicaties. In dit boek wordt het afstammingsrecht (*nasab*) en alternatieve vormen van ouder-kindrelaties in elf islamitische rechtsgebieden onderzocht. Daarbij wordt ook aandacht gevestigd op de kinderen die buiten de juridische structuren vallen, voornamelijk kinderen die buiten het huwelijk zijn verwekt, en op alternatieve zorgregelingen voor de bescherming van zulke kinderen. Het boek bevat ook bij-

dragen die het vraagstuk bekijken vanuit de premoderne Soennitische juridische doctrine, de premoderne Sjiitische juridische doctrine en de internationale privaatrechtelijke regimes van hedendaagse Arabische landen.

(Onderzoeks-)rapporten

M.V. Antokolskaia, C.G. Jeppesen de Boer, G.C.A.M. Ruitenbergh, W.M. Schrama, I.E. van der Valk & P. Vrolijk, *Naleving van contact-/omgangsafspraken na scheiding: een rechtsvergelijkend en sociaalwetenschappelijk perspectief*, Den Haag: WODC 2019; beschikbaar via www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2907-gebrekkige-naleving-gezagen-omgangszaken.aspx; dit onderzoek is tevens gepubliceerd in de NILG – Familie & Recht reeks (Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2019).

Hoewel het vaak goed gaat, is de nakoming van afspraken over contact/omgang tussen kinderen en ouders rondom of na (echt)scheiding soms problematisch. Op verzoek van de Minister van Veiligheid en Justitie wordt in dit onderzoeksrapport gekeken naar mogelijkheden om de nadelige gevolgen van complexe scheidingen door het niet nakomen van afspraken voor zowel kinderen als ouders terug te dringen. Met een scala aan onderzoeksmethoden heeft het interdisciplinaire team van wetenschappers onderzocht hoe afspraken tussen ouders tot stand kunnen komen, al dan niet nageleefd worden en waarom, en welke mogelijkheden er zijn om afspraken weer vlot te trekken. Het rapport sluit af met aanknopingspunten voor verbetering.

Oraties

I. Sumner, *Coherentie en consistentie in internationaal familierecht* (oratie Tilburg), beschikbaar in verkorte vorm als artikel in *FJR* 2018/70.

Op 2 november 2018 hield Ian Sumner naar aanleiding van zijn benoeming als hoogleraar Familierecht en Internationaal Privaatrecht aan Tilburg University zijn oratie. In deze oratie stelt hij de vraag hoe de wetgever is omgegaan met de verscheidenheid aan maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van internationaal familierecht en of de wetgeving heeft geleid tot een coherent en consistent geheel. Sumner zet eerst de pluriformiteit aan bronnen op internationaal en nationaal niveau uiteen, vervolgens wordt gekeken naar de problemen die ontstaan vanuit de inconsistentie en incoherentie tussen de bronnen. Hij sluit af met wegen naar de toekomst: het aanreiken van mogelijke oplossingen voor lange termijn verbetering zodat de wetgeving grensoverschrijdende gezinnen de noodzakelijke ondersteuning, zekerheid en flexibiliteit biedt die zij nodig hebben.

Dissertaties

B. Deogratias, *Trapped in a Religious Marriage: A human rights perspective on the phenomenon of marital captivity* (diss. Maastricht), beschikbaar via [https://cris.maastrichtuniversity.nl/portal/en/publications/trapped-in-a-religious-marriage\(f612104d-f0ca-4ce1-b41a-c329cdc136fe\).html](https://cris.maastrichtuniversity.nl/portal/en/publications/trapped-in-a-religious-marriage(f612104d-f0ca-4ce1-b41a-c329cdc136fe).html);

te verschijnen in de Human Rights Research Series, nr. 86 (Cambridge: Intersentia 2019).

Het fenomeen van huwelijkse gevangenschap wordt in dit proefschrift onderzocht vanuit een mensenrechtelijk perspectief. De auteur behandelt huwelijkse gevangenschap in christelijke, joodse, hindoe en moslim gemeenschappen in seculiere en niet-seculiere landen. Het proefschrift is veelzijdig, er wordt aandacht gevestigd op huwelijkse gevangenschap in Nederland en geweld tegen vrouwen, maar er komen ook een groot aantal mensenrechten aan bod. Zo wordt onder andere de vrijheid van godsdienst, het recht om te hertrouwen, het recht op eerbiediging van het privé-leven, en het recht op vrij verkeer uitvoerig besproken. Op 4 april 2019 promoveerde Benedicta Deogratias op dit proefschrift aan de Universiteit Maastricht. Promotoren waren prof. dr. C. Flinterman en prof. dr. G.R. de Groot; co-promotor: prof. dr. S.W.E. Rutten.

J.T. Gray, *Party autonomy in EU Private International Law relating to family matters and succession: Evaluating coherence in the Union context* (diss. Utrecht), te verschijnen in de European Family Law series (Cambridge: Intersentia 2019). Met de invoering van het Europese internationaal privaatrecht op het gebied van erfrecht en het familierecht had de Europese Unie als doel het eenmakingsproces van IPR op supranationaal niveau. In dit proefschrift staat centraal de partijautonomie, de mogelijkheid om een forum- of rechtskeuze te maken. Het onderzoek evalueert op zeer systematische wijze de forum- en rechtskeuzeregels in de EU IPR-instrumenten op het gebied van erfrecht en familierecht. De instrumenten zijn uitgebreid getoetst waarbij de doelen achter de wetgeving, de coherentie van de regels, en de cohesie tussen de instrumenten als raamwerk golden voor de beoordeling. Op 14 oktober promoveerde Jacqueline Gray op dit proefschrift aan de Universiteit Utrecht. Promotoren waren prof. dr. K.R.S.D. Boele-Woelki.

N. Ismaïli, *Who cares for the child? Regulating custody and access in family and migration law in the Netherlands, the European Union and the Council of Europe* (diss. VU), beschikbaar via <https://research.vu.nl/en/publications/who-cares-for-the-child-regulating-custody-and-access-in-family-a-2>.

In dit proefschrift is het migratierecht vergeleken met familierecht op het gebied van reguleren van ouder-kindrelaties in verschillende jurisdicties: Nederland, de Europese Unie en de Raad van Europa. Meer specifiek is onderzocht hoe nationale en internationale rechters omgaan met situaties waarin kinderen (mogelijk) van hun ouders worden gescheiden. Denk daarbij aan situaties in het familierecht zoals scheidingen en kindbeschermingsmaatregelen en situaties in het migratierecht zoals detentie en het niet toelaten of uitzetten van een gezinslid. De vergelijking in het proefschrift laat een grote discrepantie zien in het beoordelen van de belangen van het kind in de twee rechtsgebieden. Op 11 januari 2019 promoveerde Nadia Ismaïli op dit proefschrift aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Pro-

motoren waren prof. dr. S.K. van Walsum (†) en prof. dr. mr. H. Battjes; co-promotor: prof. dr. C. Forder.

M. Hopman, *Looking at law through children's eyes* (diss. Maastricht), beschikbaar via <https://kinderrechtenonderzoek.nl/e-book-looking-at-law-through-childrens-eyes/>.

Schendingen van kinderrechten worden in dit proefschrift bekeken vanuit het perspectief van het kind. De auteur stelt als hypothese dat dit ervoor zorgt dat men dan beter kan begrijpen welke wetten en regels tot de schending hebben geleid en welke interventies mogelijk zijn. In het proefschrift heeft de auteur een theoretisch kader ontwikkeld met een definitie van een wet en de bijbehorende rechtsorde, ook vanuit het perspectief van het kind. Met het gebruik van een gemixte methodologie – zowel juridisch als empirisch – wordt dit theoretisch kader getoetst in drie verschillende casussen. Deze drie casussen zien op het recht van het kind op onderwijs in Nederland, het recht van het kind op onderwijs in het Centraal Afrikaanse Republiek en het recht van het kind op nationaliteit in de Turkse Republiek Noord Cyprus. Het proefschrift eindigt met een reflectie op de vraag of deze manier van onderzoek daadwerkelijk leidt tot beter inzicht in het hoe en waarom van kinderschendingen, en of dit inzicht wel of niet bruikbaar is voor mogelijke interventies. Op 9 mei 2019 promoveerde Marieke Hopman op dit proefschrift aan de Universiteit Maastricht. Promotoren waren prof. dr. Gerard de Groot en prof. dr. Rianne Letschert.

A. Martalas, *Alternative Dispute Resolution Post-Divorce or -Family Separation. Parenting Coordination: A Blueprint for its Regulation in South Africa and its Introduction in the Netherlands* (diss. Utrecht), beschikbaar via <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/373558>.

Na scheiding dienen ouders regelmatig gezamenlijke beslissingen te nemen over de kinderen; dit vindt niet altijd zonder slag of stoot plaats. In het promotieonderzoek is gekeken naar mogelijke vormen van alternatieve geschilbeslechting die ingezet kunnen worden in dit soort situaties. De auteur heeft rechtsvergelijkend onderzoek naar de mogelijkheden in Zuid-Afrika en Nederland. Meer specifiek heeft zij de mogelijkheid van *parenting coordination* in Zuid-Afrika empirisch onderzocht en aanbevelingen gemaakt over de verbetering van *parenting coordination* en de mogelijke introductie ervan in Nederland. Op 23 november 2018 promoveerde Astrid Martalas op dit proefschrift aan de Universiteit Utrecht. Promotor was prof. dr. K. Boele-Woelki; co-promotor: dr. M. de Jong.

Tijdschriftartikelen en boekbijdragen

Algemeen/diversen

R.J. Blauwhoff, 'Mensenrechtenjurisprudentie Europees Hof voor de Rechten van de Mens 1 oktober 2017 t/m 1 oktober 2018', *FJR* 2018/71.

N.U. van Capelleveen, 'De aanpak van radicaliserende jongeren', *FJR* 2019/37.

C. Declerck, 'Ontwikkelingen in het Belgische familie- en erfrecht', *FJR* 2018/69.

E.N. Frohn, 'Kroniek IPR/internationaal familierecht', *FJR* 2018/73.

E.N. Frohn, 'Herziening Brussel II-bis is in zicht!', *FJR* 2019/4.

J.H.A. van Loon, 'De verhouding tussen internationaal privaatrecht en migratierecht in verband met de waardigheid van het kind', *FJR* 2019/34.

S. Raes, 'Legal tools for amicable dispute resolution in Belgian (family) courts', *Family & Law* 2019, DOI: 10.5553/FenR/000038.

N.D. Spalter, 'Het joodse echtscheidingsrecht', *EB* 2019/28.

Erfrecht

T.J. Backx, 'Buitenlandse erfenis en de Nederlandse gemeenschap van goederen', *EB* 2019/35.

S.H. Heijning, 'De Oberle-zaak: een belangwekkende uitspraak van het Europese Hof van Justitie', *TE* 2018/5, p. 133-137.

J.G. Knot, 'Verwerping van een nalatenschap namens een minderjarige erfgenaam in internationale gevallen', *Kwartaalbericht Estate Planning (KWEP)* 2019/10, afl. 2, p. 14-19.

P. Vlas, 'Erfrechtelijke moeilijkheden op het gebied van het internationaal privaatrecht', *WPNR* 2019/7222.

M.H. ten Wolde & J.G. Knot, 'Internationale boedelafwikkeling', in: W.D. Kolkman & L.C.A. Verstappen (red.), *Handboek Boedelafwikkeling 2018/2019*, Zutphen: Walburg Pers 2019, Hoofdstuk 10, p. 1658-1843.

Huwelijk, geregistreerd partnerschap en andere relatievormen

G. Bayraktaroğlu-Özçelik, 'Critical analysis of recent Turkish legislation regarding the registration of foreign divorce decisions', *NIPR* 2019/252.

M.S. Berger, 'Het islamitisch echtscheidingsrecht', *EB* 2019/27.

M. Groenleer, 'De forumkeuze in internationale echtscheidingen', *EB* 2019/2.

W.M. Schrama, 'Scenario's voor het relatierecht: van 'alles blijft bij het oude' via een hink-stap-sprong naar wetgeving voor alle samenleefrelaties', *WPNR* 2018/1033.

I. Sumner, 'Groundbreaking decision or a tiny tremor? The Court of Justice decision in *Coman*', *NIPR* 2018/347.

Huwelijkvermogensrecht, partnervermogensrecht

E.N. Frohn, 'Rechtskeuze, huwelijksvoorwaarden en derdenwerking onder de Verordening Huwelijksvermogensstelsels', *WPNR* 2018/7216.

F. Ibili, 'Rechtsmacht van de Nederlandse rechter volgens de Verordening huwelijksvermogensstelsels', *WPNR* 2018/7216.

J.G. Knot, 'Internationaal privaatrechtelijke estate planning in het huwelijksvermogens- en erfrecht', in: A.R. Autar, C.B. Baard, W. Burgerhart & F. Sonneveldt (red.), *Compendium Estate Planning*, Den Haag: Sdu 2019, Hoofdstuk 14, p. 699-751.

W. Loof, 'Islamitische echtscheiding en de burgerlijke rechter', *EB* 2018/97.

T. Mellema-Kranenburg & D. van den Hoonard, 'De Europese huwelijksvermogensrecht- verordening in de notariële praktijk. Waar moet de notaris opletten?', *WPNR* 2018/7216.

B.E. Reinhartz, 'IPR-huwelijksbetrekkingen en de nieuwe Europese verordeningen voor het IPR-huwelijkvermogensrecht en het IPR-partnerschapsvermogensrecht', *WPNR* 2018/7216.

P. Vlas, 'Nieuw IPR-relatievermogensrecht: voor huwelijk en geregistreerd partnerschap', *WPNR* 2018/7216.

M.H. ten Wolde, 'Rechtskeuze, huwelijksvoorwaarden en derdenwerking onder de Verordening Huwelijksvermogensstelsels', *WPNR* 2018/7216.

M.H. ten Wolde, 'Handleiding voor de toepassing van de Verordening huwelijksvermogensstelsels in Nederland', *EB* 2019/36.

M. Zilinsky, 'Erkenning en tenuitvoerlegging onder de Europese Verordening huwelijksvermogensstelsels en de Europese Verordening partnerschapsvermogens', *WPNR* 2018/7216.

Kinderen en het familie- en jeugdrecht

M.A. de Boer & J.A.M. Hendriks, 'Belang van het kind bij vrijwillige ver(huis)plaatsingen', *REP* 2019/505.

M. Bruning, 'Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?', *FJR* 2019/8.

H. Demarré & M.W. Putters, 'Internationale kindertoevoeringen: wat is nu werkelijk de impact op het kind?', *REP* 2018/460.

T. Geurts, 'Uitbreiding omgangsrecht voor Nederlandse grootouders? Inzichten vanuit de Verenigde Staten', *NJB* 2019/416.

- G.R. de Groot, 'De nationaliteitsrechtelijke positie van kinderen van uit Nederland afkomstige jihadstrijders', *FJR* 2019/36.
- N. Ismaïli, 'Fysieke nabijheid versus gezinsleven middels Skype. Een vergelijking van familie- en migratiezaken', *FJR* 2019/35.
- S.C. Labadie, C.L. Wehrung & A.M. Haitsma, 'Internationale kinderontvoering: help along the way', *REP* 2018/455.
- R.G. de Lange-Tegelaar, 'De Nederlandse aanpak van internationale kinderontvoeringszaken, in vogelvlucht door de tijd', *REP* 2018/454.
- S. Lembrechts e.a., 'Conversations between children and judges in child abduction cases in Belgium and the Netherlands', *Family & Law* 2019, DOI: 10.5553/FenR/.000039.
- M.M.C.Limbeek, 'Respect voor jonge kinderen als dragers van kinderrechten: General Comment No. 7 nader beschouwd', *TvJR* 2019, DOI: 10.5553/TvJr/259035002019001001023.
- E. Loibl, 'The German and Dutch Intercountry Adoption Systems: Weaknesses that Facilitate the Trafficking in Children for the Purpose of Adoption', *FJR* 2019/24.
- E.J.W. Nissen, 'Kinderen erkennen als kinderen', *A&MR* 2019, nr. 1.
- A.J.M. Nuytinck, 'Illegale adoptie en schadevergoeding', *WPNR* 2019/7232.
- A.C. Olland, 'De bijzondere curator in internationale kinderontvoeringszaken', *REP* 2018/459.
- E.P. Schmidt, 'De implementatie van kinderrechten tijdens de adolescentie: General Comment No. 20 en de positie van adolescenten in het Nederlandse strafrecht', *TvJR* 2019, DOI: 10.5553/TvJr/259035002019001002012.
- S. Rutten, 'Erkenning van in het buitenland gevestigde afstamming', *NIPR* 2018/346.
- W.A. van der Stroom-Willemsen, 'Ordemaatregel: het karakter van een IKO-beslissing', *REP* 2018/456.
- A. van Teijlingen-Pover, 'De uitdagingen van crossborder mediation bij kinderontvoering', *REP* 2018/458.
- J. Werner, 'Grondrechten: beperking of versterking van het recht op gezinshereniging? Een kritische analyse uitspraken Afdeling over gezinsband tussen vaders en kinderen', *A&MR* 2018, nr. 9.
- Bescherming meerderjarigen**
H.N. Stelma-Roorda, C. Blankman & M.V. Antokolskaia, 'A changing paradigm of protection of vulnerable adults and its implications for the Netherlands', *Family & Law* 2019, DOI: 10.5553/FenR/.000037.